

**J.R.R. TOLKINNING “UZUKLAR HUKMDORI” (“LORD OF THE RINGS”)
ASARIDAGI ANTROPONIMLARNI INGLIZ TILIDAN O'ZBEK TILIGA TARJIMA
QILISHDAGI MUAMMOLAR TAHLILI**

Askarov Muslimbek Jurabekovich

Termiz davlat universiteti

Tarjima nazariyasi va amaloyoti talabasi

Annotatsiya: *Mazkur maqola jahon adabiyoti durdonalaridan bo'lgan J.R.R. TOLKIN qalamiga mansub “UZUKLAR HUKMDORI” (“LORD OF THE RINGS”) asaridagi antroponimlarni ingliz tilidan o'zbek tilidagi tarjimasi muammolarini tahlil qiladi. Obyekt sifatida tanlangan ismlar ularning asardagi vazifasi hamda xarakteri so'ngra bu ismlarni kelib chiqishi va ma'nosi jihatidan uni lingvistik qoliplarga solingan holda o'rganiladi. Shu tufayli maqolada tarjimon ularni o'zbek tiliga tarjima qilishdan oldin etimologik, leksikologik, semantik va fonetik tahlil qilishi uchun qoliplar taklif qilib o'tiladi.*

Kalit so'zlar: *antroponim, etimologiya, leksikologiya, semantika, fonetika.*

**ANALYSIS OF THE PROBLEMS OF TRANSLATING
ANTHROPONYMS J.R.R. TOLKIEN “THE LORD OF THE RINGS” FROM
ENGLISH TO UZBEK LANGUAGE**

Abstract: *This article is written by J.R.R. TOLKIEN of the masterpieces of world literature. Analyzes the problems of translating anthroponyms from English into Uzbek in “LORD OF THE RINGS”. The names chosen as objects are then studied in terms of their function and character in the work, as well as their origin and meaning in linguistic patterns. As a result, the article suggests templates for the translator to analyze them etymologically, lexically.*

Keywords: *anthroponim, etymology, lexicology, semantic, phonetic.*

Аннотация: *Эта статья написана Дж.Р.Р. ТОЛКИНА, одним из шедевров мировой литературы. Анализируются проблемы перевода антропонимов с английского языка на узбекский во «Властелине колец». Имена, выбранные в качестве объектов, затем изучаются с точки зрения их функции и характера в произведении, а также их происхождения и значения в языковых образцах. В результате в статье предлагаются шаблоны для анализа переводчиком этимологически, лексически, семантически и фонетически перед переводом на узбекский язык.*

Ключевые слова: *антропонимы, этимология, лексикология, семантика, фонетика.*

Kirish: *Jon Ronald Reuel Tolkien (inglizcha. Jon Ronald Reuel Tolkien 1892 yil 3 yanvar, Bloemfonteyn, Orange respublikasi — 1973 yil 2 sentyabr, Bornmut, Angliya)*

— ingliz yozuvchisi va shoiri, tarjimon, tilshunos, filolog. Tolkien - eng mashhur yozuvchilardan biri, ikki yuzdan ortiq turli nashrlar (37 kitob, 63 maqola, 121 tarjima) va ko'plab ishlar muallifi. U "Xobbit" yoki "U erda va yana orqaga", "Uzuklar hukmdori" va "Silmarillion" kabi yuqori fantaziya klassikalarining muallifi sifatida tanilgan. Bu kitoblar yuzlab tarjimalar, taqlidlar va davomiy asarlarni keltirib chiqardi va 20-asrning mashhur madaniy hodisasiga aylandi. Tolkien Oksford universitetining Pembrok kollejida (1925-1945) va Oksford universitetining Merton kollejida ingliz tili va adabiyoti bo'yicha Merton kafedrasida (1945-1959) Anglo-sakson tillari kafedrasida Rolinson va Bosvort professori bo'lgan. . Yaqin do'sti C.S. Lyuis bilan birga u Inklings, norasmiy adabiy jamiyatning a'zosi edi. 1972-yil 28-martda qirolicha Yelizaveta II tomonidan Britaniya Imperiyasi ordeni (CBE) qo'mondoni lavozimiga ko'tarildi. [1]

Adabiyotlar Tahlili Va Tadqiqotlar Metodologiyasi

Mazkur maqola uchun tadqiqot davomida tarjima qiyosiy adabiyot, qarama-qarshi tavsifli tarjima va lingvistik atamalarni izohli tahlili, adabiyotning stilistik tahlili ko'rib o'rganib chiqildi.

Ushbu tadqiqot uchun "Tarjimashunoslik terminlarining ko'p tilli lug'at ma'lumotnomasi" qo'llanmasidan foydalanildi.

Antroponimika – anomastikaning bo'limi hisoblanadi. Odamlar ismini, ularning tarqalganligi, kelib chiqishi, jamiyatda amalda qo'llanilishi va bundan tashqari antroponimik tizimlar tuzilishi hamda rivojlanishini o'rganadi.[2]

Natija

Asar tarjimasi davomida yigirmadan ortiq ismlar va o'n beshdan ortiq joy nomlariga duch kelindi. Antroponimlarni tarjima qilish tarjimonga bir qancha qiyinchiliklar tug'dirdi. Boisi shundan iboratki, O'zbek tilida so'zlar qanday yozolsa shunday talaffuz qilinadi. Ingliz tilida esa bunday qoidalarga umuman amal qilinmaydi. Quyida esa asarda keltrilgan ismlar haqida batafsil ma'lumitlar keltirilgan:

Bilbo Beggins – Xobbit va Uzuklar hukmdori asaridagi bosh qahramon. Xobbit. Xobbit asarida uzukni topob oladi va uni doimo o'zi bilan olib yuradi.

Frodo Beggins – Uzuklar hukmdori asarodagi bosh qahramon. Bilbo Begginsning jiyan. Uzuk qo'riqchisi.

Gandalf – sehrar, xususan, "Xobbit" va "uzuklar hukmdori" asari bosh qahramonlaridan biri.

Legolas – shimoliy Mirkvud elflari shahzodasi. Mohir kamonchi va jangchi. Xobbit va Uzuklar hukmdori asari bosh qahramonlaridan biri.

Saruman – qadimgi ingliz tilidan "searu" – "ayyor, yovuz" degan ma'nolarni bildiradi.

Sauron – qadimgi "skandinaviya" tilida "jirkanch" degan ma'noni ifodalaydi.

Sauronning "Yagoma uzuk" ni Yaratishda qilgan to'liq afsuni quyidagicha edi:

Uchta halqa – yoritgichlar tomi ostidagi oliy Elflarga,

Yettitasi – yer osti hukmdorlari bo'lgan Gnomlarg,

Toqqistasi – odamlarga.[3]

Muhokama

Asar fantastik va tarixiy bo'lganligi tufayli, asar uchun tanlangan qahramonlarning nomlari ham noodatiy tarzda qo'llanilgan. Ya'ni, muallif qahramonlarga nom berayotib har bir nom ostiga jumboqlarni yashirgan. Har bir antroponimni tarjima qilish tartjimondan juda ko'p mehnat va vaqt talab qiladi. Shuning uchun tarjimon antroponimlarni tarjima qilish chig'ida har bir personaj bilan individual ish olib borgan.

Xulosa: Ushbu maqolani yozishdan maqsad asar haqida O'zbek kitobxonlariga kengroq tushuncha berish. Chunki ko'pchilik kitobxonlar asarning kinosini ko'rgan shu ssenariy asosida tushunchaga ega. Ya'ni asar haqida faqatgina umumiy tushunchalarga ega holos.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Kamoljnovich, Solijonov Juraali. "JK ROULINGNING FANTASTIK ASARLARIDAGI ANTROPONIMLARNING LINGVO-PERSPEKTIV MUAMMOLARI." Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS) 2.1 (2022): 334-343

2. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi(2000-2005)

3. <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%BE%D0%BB%D0%BA%D0%B8%D0%BD,%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%BD%D0%A0%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B4%D0%A0%D1%83%D1%8D%D0%B>
B

4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Antroponimika>

5. <https://coppershop.ru/uz/nuzhno-znat/tolkin-perevody-sravnenie-imen-i-nazvanii-loshadi-iz.html>